

SOCKENBLADET

Årgång 32

2010

Klass 6 Frinnaryds skola läsåret 1959/60.

Främre raden fr.v.: Rune Kullberg, Åke Pettersson (Runnestad), Martin Isaksson, Roland Göransson, och Harald Pettersson (Runnestad).

Mellanraden: Birgitta Fristedt, Anna-Bella Lätth, Ulla-Britt Fransson, Christina Gustafsson, Arne Gustavsson, Monika Söderholm, Gunvor Moberg, Jeanette Lövdahl och Britt-Marie Svensson.

Övre raden: Majvor Göransson, Conny Johansson, Göran Svensson, Bo Hörlenius, Thore Wallström, Hans Göransson och Barbro Ericsson. Saknas: Christer Zethsson.

*Frinnaryds
Hembyggsförening*

SOCKENBLADET

ISSN 1651 - 1468

Redaktionskommitté: Elisabeth Ganestål, Allan Ganestål, Bengt Sunbring
och Roland Johansson.

Vi tar gärna emot tips och idéer beträffande innehållet i Sockenbladet.

FÖRENINGENS PLANERADE AKTIVITETER 2010.

Årsmöte

i hembygdsgården torsdag 8 april kl. 19.00. Fornminnesföreningen informerar. Musik.

Vårröjning

i Hembygdsparken torsdag 22 april kl. 17.00. Föreningen bjuder på kaffe.

Loppmarknad

i Hembygdsparken lördag 3 juli. 08.00 - 11.00. Servering.

Slätter

i Majmålen torsdag 22 juli. Samling 17.00 - 18.00. Tag med kaffekorg och lämpligt redskap.

Logmöte

i Hembygdsgården söndag 15 augusti kl.11.00 Svenska kyrkan ansvarar.

Hembyggsdag

i Bredestad söndag 22 augusti.

Brasafon

i Hembygdsgården torsdag 18 november kl. 19.00. Roberth "Humor i helgade hyddor"
Johansson kåserar.

Julmarknad

i Hembygdsgården 11 december kl.14.00. Ostauktion kl. 15.30. Servering av slaglimpa,
hemost och hemkärnat smör.

BESÖK GÄRNA FÖRENINGENS HEMSIDA UNDER ADRESS
www.hembygd.se/jonkoping/frinnaryd

☘ Hembygdsgården ☘

i Sunhultsbrunn hyrs ut för mindre sammankomster.

Hyran är totalt 250:- kronor

(kyrksal 100:-, storstuga 100:-, kök 50:-).

Samlingarna visas under tiden maj - september.

Kontakta Elisabeth Ganestål, tel. 0140/21060

ÅRETS PERSONUPPGIFTER

FÖDDA I FRINNARYDS SOCKEN 2009

Moa, dotter till Beatrice och Daniel Stensson	Gamla vägen 49	09-04-12
Agnes-Cecilia, dotter till Maria Larsson och Ulrik Isleborn	Morgonstigen 23	09-06-09
Emanuel, son till Ann-Sofie Andersson och Conny Israelsson	Åbrovägen 4	09-08-18
Mårten, son till Jenny och Bosse Brangenfeldt	Norrgården, F-ryd	09-12-08

VIGDA I FRINNARYDS SOCKEN 2009

Britt-Marie Larsson och Dan-Åke Andersson	Vagngatan	09-07-04
Eva Johansson och Markus Karlsson	Norrlunda	09-09-05

AVLIDNA I FRINNARYDS SOCKEN 2009

		Född	Död
Bengt Göran Söderman		54-08-15	09-01-12
Else-Britt Gustavsson	Frinnaryd	30-06-21	09-01-26
Lars Öhrfelt	Kulla, f.d. Kvarnstad	32-04-22	09-01-27
Vera Gustavsson	Sunhult	21-09-16	09-02-17
Åke Runnestad	Frinnaryd	47-12-22	09-04-15
Bror Narvesjö	S. Sunhult	32-01-29	09-04-22
Olga Fridh	Sunhult	15-10-11	09-05-06
Karin Söderholm	Frinnaryd	16-08-07	09-06-08
Kim Brobeck	Frinnaryd	88-04-15	09-06-19
Sylwe Fredriksson	Frinnaryd	57-05-09	09-07-24
J. C. M. Westher	Frinnaryd	42-11-19	09-08-13
Emanuel	Frinnaryd	09-08-18	09-08-18
Torsten Bondesson	Antuna (f.d. Hyltan)	22-05-05	09-09-02
Erland Johansson	Sunhult	22-03-27	09-11-07

Socknens folkmängd uppgick 2009 - 12 - 31 till 759 personer.

En minskning med 1 sedan 2008.

Massor av tidningsartiklar från trakten hittar du på www.frinnaryd.com

GÅTAN ÄNTLIGEN LÖST! Ett gammalt fotoalbum berättar.

Att titta i ett gammalt fotoalbum från 1800-talets senare hälft kan både förbrylla och fascinera. Det album som jag här syftar på finns numera förvarat i Hembygdsföreningens arkiv och saknar notering om ägare och i stort sett om motiv och avfotograferade personer. Det blev därför, när jag fick syn på bilderna, något av en utmaning för mig att försöka lösa mysteriet med albumets ursprung, särskilt som många av fotografierna är tagna under fotokonstens första årtionden och därför att de oftast präglas av utsökt skärpa och tål att förstoras och skannas utan att förlora i fotografisk kvalitet. Inga bildkommentarer existerar tyvärr, endast ett fåtal namn och enstaka årtal finns antecknade bakpå fotografiet. Albumet, som vad jag kan bedöma, är en fotografisk guldgruva, har kommit från John-Erik Göranssons kvarlåtenskap och jag var till en början inne på helt fel spår när det gäller ursprunget. Men nu tycks gåtan lyckligtvis vara löst. Det visade sig till slut att albumet kom från John-Eriks egen släkt. Ett tack går till Birgit Hultner Hermelin som ledde mig in på rätt spår och till Lars och Nils Göransson som har hjälpt till att identifiera huvudpersonerna i samlingen, tillika deras släktingar.

Övre raden. 1. Okänd kvinna med krinolin. Foto: Molander, Motala.1874. 2. Fru M Roos och Hilda Åström i Linderås. 1870-tal. 3. Ung man med notering "Carlsson 13 juli 1878".

Atelier Sjöman, Stockholm.

Nedre raden: 4. Bokbindare Pettersson m. familj Eksjö ca 1870. 5. Fr Dyring Linköping 4 sept. 1874. Foto: Bötherius. 6. Prästman/pastor i USA. Foto: Morton, Providence RI 1870-tal

Själva albumet är i ganska bristfälligt skick, träsigt och i avsaknad av bakre pärm, men fotosamlingen är verkligen intressant. Albumet innehåller drygt hundratalet foton och inleds, som sig bör, med en förstoring av kung Oskar II i paraduniform, därefter följer ett porträtt av ägarens far, som jag återkommer till strax, vidare ett familjefoto från 1917 med ägarens familj och därefter en svit med ateljéfoton, mestadels i perfekt skick och med underbar skärpa. De som avbildas på dessa ateljéfoton är militärer, arbetare, hantverkare, präster m.fl. kategorier. Många kvinnoporträtt ingår dessutom i samlingen. Hela albumet har stark anknytning till Frinnaryd - jag återkommer strax till detta faktum - men de flesta av fotografierna föreställer nog personer från Linderås med omnejd. Albumets ägare visade sig vid närmare efterforskningar vara grosshandlare Gustaf Göransson, född 1869 i Råsa Norrgård, Linderås. Det är han och hans familj som figureerar på bilden från 1917. Övriga foton i albumet härstammar med största säkerhet från 1800-talets andra hälft, några är t.o.m. tagna före 1870, det framgår både av baksidesanteckningar, klädstil mm. Här följer ett urval av fotografiateljéer som finns representerade i samlingen: E Österberg, Tranås, Aug. Westerén, Tranås, Gottfrid Wahlgren, Tranås, Rylander, Eksjö, Maria Tesch, Eksjö och Linköping, Lindeborg, Jönköping, Stafhell, Jönköping, Ögren, Jönköping, Calla Sundbeck Grenna, Havée, Askersund, Bror Malmqvist, Skillingaryd (militärfoton), Molander, Motala och Sjöman, Stockholm.

Gustaf Göransson var son till lantbrukaren Göran August Gustafsson f. 1838 i Linderås och från 1881 arrendator på Råsa Norrgård som då var militärboställe. G.A. Gustafssons hustru hette Anna Charlotta Petersdotter, född 1842 i Frinnaryds Klockaregård och dotter till nämndemannen Petter Jonsson. Makarna är båda begravda på Frinnaryds kyrkogård med en väl bevarad gravsten. I familjen i Råsa föddes ett tiotal barn, av dessa har jag här bara anledning att nämna två, Gustaf f. 1869, grosshandlare i Stockholm och

Erik f. 1883 hemmansägare i Frinnaryds Norrgård, kyrkvård och på sin tid en välkänd frinnarydsbo. Gustaf Göransson flyttade 1888 till Stockholm och blev med tiden välbeställd grosshandlare i slakteribranschen. Han var gift med en frinnarydsflicka, Anna Göransdotter, född 1880 i Tapparp. Och nu kommer vi till en väsentlig detalj i historien, nämligen den starka anknytningen till Frinnaryd. År 1926, vid renovering och uppsnygning av Frinnaryds kyrka, insattes i korets östra fönster en målning av den tyske glasmålaren Heinersdorff - denna målning var en gåva av grosshandlare Gustaf Göransson och hans hustru, bördig från Tapparp. Makarna är begravda på Frinnaryd kyrkogård. Graven återfinns ett kort stycke sydväst om stora kyrktrappan; gravstenen är av liggande typ och inskriften ännu läsbar.

Grosshandlare Gustav Göransson med dotter och två släktingar, den ene sannolikt Erik Göransson i Norrgården. Ateljéfoto taget i Stockholm i mars 1917. Gustav Göransson och hans hustru Anna, född i Tapparp, skänkte år 1926 glasmålningen till korfönstret i Frinnaryds kyrka. Makarna är begravda på Frinnaryds kyrkogård.

I den här artikeln presenteras ett antal foton från det intressanta fotoalbum som jag har försökt beskriva ovan. Kanske kan någon läsare av dessa

rader hjälpa till med identifiering av avbildade personer, även om foton ibland är sådär 130 – 140 år gamla. Vi hoppas åtminstone det. Hör i så fall gärna av er till undertecknad artikelförfattare eller någon annan i Hembygdsföreningen.

Henry Sjöstrand

KULTURHISTORISK INVENTERING AV GRAVVÅRDAR PÅ FRINNARYDS KYRKOGÅRD

Ett kommande projekt?

Inventering av äldre gravvårdar förekommer idag på åtskilliga platser i landet, ofta i hembygdsföreningarnas regi. Kanske är det även i Frinnaryd dags att lyfta fram den värdefulla kulturhistoria som gravstenarna innebär. Ett sekels påverkan av väder och vind i kombination med luftföroreningar, som har resulterat i lav- och alg tillväxt, har gjort att mängder av äldre gravstenar uppvisar inskrifter som är oläsliga eller i många fall osynliga. Algpåväxten tycks ha tilltagit särskilt kraftigt under de senaste fem åren. I Hembygdsföreningen har vi därför startat ett anspråkslöst projekt – det hela är ännu högst preliminärt – som går ut på att inventera äldre gravstenar (75 – 150 år gamla), göra dem läsbara och lyfta fram den lokala kulturhistoria som de representerar. Kanske kan vi också från nästkommande år ordna med kulturhistoriska kyrkogårdsvandringar? Så är i alla fall tanken.

Kyrkoherde Hultners gravsten i östgötakalksten från 1855/1869. Hultner var kyrkoherde i Frinnaryd på 1850-talet. Fotot togs av Henry Sjöstrand på 1970-talet. Idag, 2009, är gravinskriften helt oläslig p. g. a. alg- och lavbildning; den kan dock lätt renoveras och återställs.

En lite kulen novemberdag samlades vi därför på Frinnaryds kyrkogård; med vi avser jag Elisabeth och Allan Ganestål, Lars Göransson och jag själv. Elisabeth bjöd på kaffe, smörgås och annat gott i Församlingshemmet. Där hade vi också ett trevligt samtal med representanter för Högländets fornminnesförening som ville ha vår hjälp när det gäller inventering av fornminnen i socknen, särskilt agrara och industriella sådana. Efter det värmande kaffet gick vi en orienteringsrunda på kyrkogården.

Gravvårdar kan vara intressanta på många sätt. Det kan t.ex. gälla form, storlek, material, inskription, titlar och yrkesbeteckningar o.s.v. Gravstenar kan också spegla samhällsutvecklingen, så finner man i Frinnaryd t.ex. många gravstenar som påminner oss om människor och yrkeskategorier med anknytning till det framväxande stationssamhället på olika sätt, i synnerhet Östra stambanan: stationsmästare, banmästare, stationskarlar, banvakter. Tre stationsmästare avled på sin post 1893, 1903 och 1915, deras gravvårdar är ännu kvar i relativt gott skick. Hantverkargravar med yrkesbeteckning utsatt är också ofta förekommande. Ett litet antal minnesmärken över präster återstår, gravstenar över släkter som kanske sedan generationer ägt och bebott sina hemman i socknen är relativt vanliga. Detta gäller också de större gårdarnas ägare, t.ex. Kvarnstad och Hästeryd; deras ägare begravdes förstås inne i kyrkan fram t.o.m. 1600-talet. Se min bok *Från Svartebro till Socknamon*, där sådana gravkor finns beskrivna. Småfolkets gravar saknade fram till för hundra år sedan särskilda gravvårdar eller så markerades de med ett enkelt träkors som snabbt bröts ner av väder och vind. Först ett stycke in på 1900-talet kan man säga att det blev vanligt med gravvårdar i mera bestående material över gemene man Torpare och soldater finns representerade i det senare 1900-talsmaterialiet med yrkesbenämningarna utsatta. Mig veterligen har det bara funnits ett smitt gravkors på Frinnaryds kyrkogård. (Se bild ovan t.h.) Här presenterar jag så ett par fotografiska exempel på gravvårdar i Frinnaryd och ber att få återkomma i ämnet frampå sommaren, när det förhoppningsvis blir möjligt att återuppta inventerings- och uppsnygningsarbetet.

Henry Sjöstrand

FLOTTHOLMEN I RALÅNGEN HAR LÄMNAT SITT "MÖRKA LÄGE" FÖR GOTT

En flottholme är en ö som oftast inte syns. Den ligger mestadels på sjöbotten för att vid sällsynta tillfällen stiga upp till ytan och visa sig. Vid dessa tillfällen tolkades det förr som ett järtecken om kommande onda tider.

En av de mest kända i Sverige är Rödholmen i Ralångens södra del. Den är känd sedan år 1689 då den sågs under bara en enda dag.

När kungen Gustaf III som ung kronprins var på väg förbi Ralången, år 1766, för att möta sin tillkommande gemål, Sofia Magdalena, hade Rödholmen flutit upp i sjön. Den gången togs det inte som ett illavarslande tecken utan som en slags naturkraft sammanlänkad med kungen.

Först ett varmt tack till Rolf Henriksson som guidade mig till fågeltornet vid Ralången. Rolf i träskor och jag i lågskor vadade till fotknölarna i koskit och lera för att komma dit!

Lars Källner, ordförande i Marbäcks Hembygdsförening, och hans hustru Inger har bistått med en del jämförande bakgrundsmaterial till de

vetenskapliga och geologiska undersökningar som utförts.

En ganska omfattande sådan dokumentation gjordes redan under 1700-talet och detta fortsatte även under 1800-talet.

I Nordisk familjebok från år 1908 sidan 645 står följande:

Flottholmar, geol., i skogssjöar, med torfstränder, flerstädes förekommande, smärre holmar, som bestå af torf och jord, genomväfd och sammanhållen af träd- och gräsrötter, och hvilka flyta på vattnet samt t.o.m. fritt kunna ändra läge alltefter olika vindar. Stundom bära de lefvande träd och buskar. En mycket bekant flottholme finns i sjön Ralången inom Marbäcks socken, Jönköpings län. Denna var känd redan vid slutet af 1600-talet och har för öfrigt den märkliga egenskapen att tidtals vara nedsjunken under vattentytan och då osynlig. I rättsligt hänseende gäller om flottholme, att den tillfaller honom, som ”den vid land sitt fäster” (1734 års lag, jordab. 12, 4). Se uppsatser i ”Geol. Fören:s förhandl.” 1890 och 1894.

Dök upp igen efter sju år

Efter att ha setts under endast en dag 1689 dök holmen åter upp sju år senare 1696 i september månad. Den höll sig då flytande i två veckor innan den sjönk igen. I augusti 1712 stannade den i ytläge i hela sju veckor för att återkomma i oktober 1719 då den var uppe drygt en vecka.

Den visade sig sedan åren 1723, 1726, 1733 och 1743 varje gång i augusti eller september och alltid på samma plats.

Redan tidigt väckte den märkliga ön vetenskapsmännens intresse och i Kungliga vetenskapsakademins handlingar från år 1751 står det att läsa om den. Där hänvisar akademien till en vittnesuppgift från augusti 1747 då en herr Ljungquist hade sett en 85 meter lång och 70 meter bred ö dyka upp i Ralången. På ön syntes rader av friska stubbar från ek, tall och björk samt rötter och stenar. Många stubbar hade tagits upp av ortsbefolkningen redan fyra år tidigare som använt dem till ved. De som gick i land på den flytande ön kunde konstatera att jorden var så hård att den knappt gick att tränga igenom med vassa störrar. I ena kanten kunde man se hur en tunga gick ned i vattnet och verkade hålla ön fast förankrad i boten.

Ralången var mindre förr

I samma dokument från 1751 berättas att fiskare runt sjön sa sig minnas att Ralången någon gång på 1600-talet hade varit betydligt mindre och att det område där flottholmen nu befann sig då varit fast mark. En stor mängd stubbar på sjöbotten i den södra delen av sjön skulle också tala för detta. I andra skrifter, bland annat Sällsamma händelser i Sverige med Finland åren 1749-1801 och i Sverige åren 1821-1859, P A Norstedt & Söner, Stockholm 1908, berättas att när flottholmen åter steg till ytan den 2 september 1766 skulle den stanna uppe i hela två månader och hann bli besiktigad av både landshövdingen, riddaren Claes Eric Silfverhielm och flera andra förnäma personer, ett par veckor senare. När flotten åter sjönk den 2 november mättes djupet upp till två meter på den plats där ön försvunnit. I kyrkoboken skriver prästen i Marbäck att församlingsmedlemmarna var övertygade om att holmens uppdykande var ett förebud för kommande plågor som skulle drabba Sverige. Prästen själv konstaterade att allmogens rädsla nog inte var helt obefogad eftersom holmen när den hade setts år 1757 verkligen hade varslat om flera dåliga år. Den har också vid ett tillfälle satts i samband med ett krig mot Danmark.

Från ett fågeltorn vid södra Ralången blickar Bevan Berthelsen ut över den omskrivna flottholmen Rödholmen, som i början av 1900-talet lämnade ”sitt mörka läge” för gott.

Mest känd som Rödholmen

Den 2 september 1773, hade Gustaf III, nu som kung, inte bara passerat platsen utan också själv med egna ögon sett holmen i all sin prakt. Dessa två tillfällen samt landshövding Silfverhielms besök på holmen den 24 september 1766, har alla förevigats i form av minnesplattor fastsatta på

några av de större stubbarna på Rödholmen, något som snabbt verkade ha fallit i glömska. När holmen åter dök upp den 25 augusti 1798 förvånades många över att man förutom ett trettio-tal tallstubbar också kunde se fem minnestavlor, två i mässing och tre i ek, med minneskrifter och anteckningar om holmens tidigare uppdykande.

Av dessa fem minnestavlor finns idag en kvar i Marbäck's hembygdsgård. Det är en kopparplåt (ej mässing) fastspikad med handsmidda 1700-talsspikar på en ekplanka.

Holmen har varit så vanligt återkommande att den till och med getts flera namn; Flåtön, Flötön, Flottön, Flottholmen, Röholmen, Rödholmen eller Rörholmen. Mest livskraftigt har namnet Rödholmen varit, ett namn som anspelar på holmens röda färg. Så snart den visat sig har den lockat nyfikna som rott ut till den och gått i land där de sedan har kunnat stå och spekulera om den märkliga öns uppdykande.

Rödholmen är uppbyggd av furustubbar och rötter vars mellanrum fyllts med förmultnad torvdy, vilket också är hela förklaringen till flottens märkliga uppträdande. Tjockleken är avsevärd – tre meter på ena sidan och fyra och en halv meter på den andra.

En rörlig holme

I slutet av 1890-talet kunde Victor Öberg vid undersökningar fastslå att holmen verkligen rörde sig men att den satt förankrad med rötter i botten och därför inte kunde driva omkring i sjön. Att holmen skulle dyka upp torra somrar då vattenståndet var lågt avfärdade Öberg som kunde visa på flera tillfällen då Rödholmen inte dykt upp trots ett lågt vattenstånd och faktiskt visat sig trots att vattenståndet varit högt. Han fick också stöd för detta av en annan forskare, Robert Sieger, som tydligt kunde visa att holmen syntes lika ofta oberoende om det var våta eller torra somrar. Victor Öberg studerade också Marbäck's kyrkobok och kunde då konstatera att holmen varit synlig 17 gånger mellan åren 1696 och 1815. När han senare gick igenom samma kyrkobok fram till och med 1893 blev siffran 33 vilket betyder att Rödholmen stiger över ytan ungefär vart sjätte år. Men kyrkobokens anteckningar är bristfälliga och flera av de år då holmen visat sig är inte antecknade och dess uppdykande är långt ifrån

regelbundet; ibland har det gått ett år mellan tillfällena, andra gånger 23 år.

Det mörka läget

Flottholmen i Ralången har efter vad jag kunnat finna endast vid ett tillfälle lämnat vad kyrkoboken i Marbäck kallar ”det mörka läget”, alltså stigit upp från botten, under vår och sommar, berättar DN-journalisten Clas Svahn för mig.

Oftast har den dykt upp i september eller oktober för att försvinna i november och nästan alltid i samband med stark torka då vattenståndet sjunkit. Men 1854 blev ett undantag då holmen flöt upp på hösten för att sedan stanna uppe tills isen gick på våren 1855. Nästa besök över ytan var år 1859 då flottholmen syntes från början av september till den 14 oktober då den åter sjönk.

En av de sista vetenskapliga expeditionerna till Ralången och dess flottholme genomfördes av C. A. Lindvall i juni 1894. Tillsammans med en lokal fiskare mätte Lindvall upp djupet runt holmen men fick också till sin förvåning se en del av den sticka upp så pass mycket att fiskaren kunde gå ut på den. Lindvalls slutsats blev att Ralången genom århundradena genomgått en långsam sänkning av botten varvid den södra delens skogsbevuxna marker till slut hamnat under vatten. Lindvall skriver: Den ö som till slut bildades är i dag lika stor som för flera hundra år sedan, 30 gånger 16 meter, och ligger i sitt ”mörka läge” i en håla på botten. Holmen hålls fast av en 12 meter lång tunga på dess östra sida vilket gör att den alltid observeras på samma plats i sjön. Att holmen med jämna mellanrum stiger upp till ytan beror enligt Lindvall på att ruttande växt-delar fyller den med sumpgas. En tidigare undersökning av holmen visade också att det fanns gott om gas i den; sumpgas (metangas) och kvävgas. Att öns uppdykande sker efter sommaren då värmen påskyndat gasbildningen är lätt att förstå liksom att torra höstar med sprickbildningar i holmen släpper ut gasen vilket gör att den sjunker snabbare än regniga höstar som gör ytan våt och tät.

Efterlyser observationer

I sjön Sommen upptäcktes så sent som 1878 flottholmar som sedan kunde observeras 1881, 1884, 1887, 1891, 1895 och 1899. De liknar på alla sätt sina kollegor i andra sjöar och består av stubbar, rötter och torv. Liksom de andra holmar-

na flyter de upp i slutet av augusti för att försvinna senast i november-december. Ännu en flottholme ska finnas vid norra stranden i närheten av Torpön.

Märkligt nog finns också beskrivningar av minst två andra flottholmar i Ralången, en av dem i dess västra del, vid Ralingsås, och en i dess östra. Den östra observerades första gången 1773 och var 50 meter lång men bara några meter bred. På den fanns omkring 100 stubbar. Men ingen av dem har nått samma berömdhet som Rödholmen.

Claes Svahn, som givit ut flera böcker, gav 2008 ut en ny och mycket läsvärd bok med titeln ”Stora boken om naturfenomen”. I denna bok ägnas fyra sidor åt Rödholmen i Ralången.

Har du något intressant att berätta så hör av dig till mig. Det gäller alla till synes oförklarliga naturfenomen alltifrån kulblixtar till flottholmar, så ska jag vidarebefordra det till författaren.

Rödholmen i Ralången har nu lämnat sitt ”mörka läge” för gott. Sedan sjösänkningen i början av 1900-talet har den nu bottenkänning och kan inte sjunka tillbaka under vattenytan.

Text och foto. Bevan Berthelsen

GENGASEN OCH IDIOTANSTALTEN. Krigsåren 1939 – 1945 i Sunhult.

Krigsåren var en spännande tid för en skolgrabb. Jag var 6 år när kriget började. Det var mycket som förändrades. De äldre tyckte nog att det blev bekymmersamt och krångligare men för en ung grabb verkade det mesta enbart intressant och lärorikt.

Från de här åren finns mycket att berätta men jag nöjer mig den här gången med mina minnen av hur Sunhultsbor anpassade sig till avsaknaden av bensin / motorfotogen och nyheten att köra på gengas. Ganska snart efter krigsutbrottet ransonerades bensinen och det dröjde inte länge innan det blev helt stopp för privatbilister och även åkare att få köpa flytande drivmedel. Många som hade större privatbilar fick också lämna från sig bilen till kronan för användning i försvaret.

Om man skulle kunna köra vidare så var det gengas som gällde för såväl åkare som privatbilister. Det var nu som det spännande började. Hur skulle det gå till? Tekniken var inte helt okänd

men det fanns inte, i början, färdiga anordningar att köpa. (Det kom åtskilliga framöver, bättre eller sämre, ett allmänt samtalsämne och ett lukrativt geschäft för uppfinnare och tillverkare)

Min far, skolläraren och handlaren Franzén var tidigt ute med experiment.

Jag följde noga hur de monterade ihop ett oljefat, ett antal rör och en dammsugare utanför mitt sovrumsfönster, från vilket jag hade god utsikt på vad som försiggick. Jag fick inte gå ut. Det kunde ju explodera!

En kväll såg jag en gaslåga brinna från mynningen på ett rör och någon timme senare hörde jag hur motorn på Franzéns Cheva kom igång. Det var startskottet. Några veckor senare kom ett av farsan konstruerat och av någon smed tillverkat aggregat att monteras på Opel Kadetten (F 3411). Jodå det gick faktiskt att få igång motorn och att köra men oj vad lite kraft det blev. Det krävdes en särskild körteknik, som utvecklades under hand, för att komma uppför backarna. Min far upptäckte att Opeln var lägre växlad på backen än på ettan så om det inte orkade på ettan vände han och backade uppför t.ex. Längeliderna eller Stalpetbackarna vid Aneby.

Det som var mest besvärligt med gengasen var att få motorerna att starta. Batterierna tog fort slut. Bäst var om man hade möjlighet att rulla igång utför någon backe. Det är här som ”Idiotanstalten” kommer in. Lastbilsåkarna kom på att nattparkera bilarna uppe på krönet av vägen som idag kallas ”Gamla vägen”. Därifrån kunde man rulla nerför först ”Handlarebacken” och om det inte startade där kunde man fortsätta nerför Frinarydsvägen ända till sjön. Så långt behövdes i regel inte. Benämningen ”idiotanstalten”, som platsen uppe på krönet av Gamla Vägen kom att kallas, ger en uppfattning om hur svårt eller opålitligt det var att få bilarna att starta. Bilarna var rena ”idioter”.

Det förekom också många idiotiska historier om gengasdriften på den här tiden. Hur sanna de är vet jag inte men jag hörde en om åkare Kalle Malm som hade en robust lastbil av märket Reo. Han hade monterat sitt gengasaggregat längst bak på flaket, vilket var originellt. Det innebar att gasledningarna fram till motorn blev långa. Som historien berättar råkade aggregatet lossna och trilla av. Kalle Malm märkte inget. Bilen fortsatte ett par kilometer innan den stannade på Katar-

pa mader med en förbryllad Kalle Malm som klev ur och undrade: Var är grytan? Ibland kunde tydligen även gengasen vara effektiv. Men normalt var effektiviteten det stora problemet. Det experimenterades friskt. Bl.a. monterades det in en extra växellåda på lastbilar för att kunna krypköra i uppforsbackarna. Min far fuskade under senare tiden av gengastiden genom att montera en anordning som kunde spruta in rödsprit som extra bränsle när det behövdes i backarna. Det var givetvis inte tillåtet. Han hade maskerat rödspritsbehållaren som en brandsläckartub. Brandsläckare var inte obligatoriska i bilar men var ju bra att ha ifall om!

Jomennisst, det gick att köra på gengas men jag minns vilken glädje det var när den första ransonen (30 l per månad) av s.k. ”Motyl”, en blandning av bensin och alkohol, kom efter krigsslutet. Gengasaggregatet åkte av på nolldid. Avgaserna luktade underbart. Enda kruxet var att röret från tanken till förgasaren hade skavts av under gengaskörningen, så första ransonen rann ut.

Gunnar Molid

VANDRING UTMED ”STORGATAN” I FRINNARYD PÅ 1890-TALET. Del 2

Nu är det åter dags att fortsätta vår vandring uppför Storgatan/Dockelia i Frinnaryd för mer än 100 år sedan för att med hjälp av fantasin, kyrkböckerna och Oskar Jaréns bilder uppleva människor och miljöer i en tid, då den yppersta moderniteten representerades av järnvägen, telefonen och kanske enstaka bilar som frampå 1910-talet med möda tog sig uppför den branta stigningen från järnvägen upp till krönet nordväst om Frinnaryds kyrka.

I förra årets nummer av Sockenbladet hade vi hunnit passera Petterslund (Docklidsv. 11) och Charlottendals bageri och café (D. 10). Nu stretar vi vidare uppför backen till Kaspersborg (D.14) eller ”Klasas” som vi kallade huset i min barndom, eftersom det beboddes av skomakare Klas Johansson f. 1868, som hade sin skomakeriverkstad på vindsvåningen, och hans blida hustru Frida f. 1872.

Skomakarfamiljen Klas Johansson med hustru och barn fotograferad utanför stugväggen i Kaspersborg.

Frida Klas sydde kläder på beställning, bl.a. barnkläder, så vi är många frinnarydsbarn som gått omkring i kläder sydda av Frida Klas. Kaspersborg ligger lantmäterimässigt på Klockaregårdens mark liksom övriga stugor i den här delen av samhället. Huset hade byggts upp kring 1875 av Casper Adén som kom till Frinnaryd – då väl ett slags Klondykemiljö med stora möjligheter -- från Västmanland i samband med järnvägsbygget. I Kaspersborg föddes 1877 den blivande bygdefotografen Oskar Jarén. På 1890-talet bodde här bl.a. skomakare Adolf Johansson (Adel) f. 1851 och hans hustru Maria Matilda Blad. Tilda Adel, som hon kallades, var dotter till soldaten Adam Blad och hade växt upp i Brunns gårdens soldattorp Fläcken alldeles i närheten. Makarna flyttade så småningom med sina många barn till Missionshuset. Skomakarna var som synes talrika i Frinnaryd på den här tiden. Se vidare mina böcker om Frinnaryd beträffande den tidens yrkeskategorier, speciellt hantverkare. En av Kaspersborgs sista ägare var Hildur Rygert f. 1901, hon ägde huset till omkring 1975 och var dotter till skomakare Klas Johansson. Öster om Kaspersborg men på samma tomt låg det fram till Oskar Jaréns aktiva tid som fotograf en annan stuga. Den kallades Norra Källås och beboddes på 90-talet av Gustaf Jonsson f. 1808, hans hustru Inga Sofia och sonen Göran Viktor som 1892 emigrerade till Amerika. Huset syns tydligt på ett Jarénfoto, men det var då redan under rivning i och för avflyttning, så som man gjorde med äldre tim-

merstugor för att ta tillvara värdefullt virke att användas på annan plats.

Södra Källås eller bara Källås (Stötgatan 1), som det hette i min barndom, ligger ju egentligen inte vid Dockelia men jag nämner det här ändå, eftersom det hör ihop med övrig äldre bebyggelse. Där bodde vid förra sekelskiftet kyrkvaktaren/kyrkstöten Karl Johan Friberg f. 1827 i Frinnaryds prästgård och hustrun Lotta f. 1834, ”Stötalotta” kallad. Makarna Friberg hämtade liksom grannarna i trakten sitt vatten från den s.k. Stötakällan; denna är sedan länge borta. Nu återvänder vi till den rätta vägen d.v.s. Dockelia, stigningen tilltar och vi kommer fram till Sjöbo (Docklidsv. 16). Det uppkallades efter ägaren pistolsmeden Johan August Sjöberg (f. 1847 i Eksjö) och hans hustru Kristina Bern, född 1839 och soldatdotter från Bänarp. Smeden Sjöberg var utbildad pistolsmed med anknytning till det svenska Indelningsverket-- troligen hade han haft anställning vid Husarregementet i Eksjö--men hade, när han kom till Frinnaryd, övergått till grovsmide och hovslageri. Tyvärr existerar det inga bilder på Sjöbergs smedja som låg strax intill ”Smeatalen”, en botaniskt och kulturhistoriskt märklig, kanske tvåhundraårig tall, som står kvar än idag; den lever och frodas trots luftföroreningar och annan yttre påverkan. Idag står den på Fredrik Starckenbergs villatomt. En liten minnesbild från min barndoms vintrar: de som var lite djärvare började sin spark- eller kälkfärd uppe vid Smeatalen, var man mindre djärv började man vid Klasas och de allra modigaste tog sig ända upp till krönet, innan de störtade sig utför backen med svindlande hastighet, om föret var bra. Hästlortar var i praktiken det enda som kunde bromsa farten. Åter till Sjöbo som är kvar i ganska ursprungligt skick. Makarna Sjöberg hade flera barn, men jag nöjer mig med att nämna två av döttrarna, eftersom de blev kvar på hemorten: Emma f. 1881 och blivande bageri- och caféidkerska i det närbelägna Charlottendal samt Sofia Konradina (Dina) f. 1883 och gift med banvakten Georg Borg. Mittemot Sjöbo ligger fastigheten Östanå (idag Docklidsv. 23), det tillkom vid förra sekelskiftet och byggdes troligen upp av skomakare Johan Alfred Friberg, son till kyrkstöten Friberg i Källås. Skomakare Friberg var född i Frinnaryd 1860 och var gift med Emma Isaksdotter f. 1857 i N. Solberga.

Makarna Friberg tillsammans med Ida och Ester Palmkvist. Omkring 1915.

Foto: Jarén

Det sägs att skomakarhustrun och smedhustrun i huset mittemot ibland hade rejäla och högljudda meningsutbyten tvärsöver gatan. Makarna Friberg i Östanå har avfotograferats av Oskar Jarén. Jag hänvisar därför till mina båda böcker om Frinnaryd, där ni kan hitta fler uppgifter och bilder som belyser det jag skrivit om, men som jag av utrymmesskäl inte kan ta med i den här korta artikeln.

Kyrkvaktmästare Käll med hustru och barnbarn utanför fastigheten Liljeholmen, Omk.1915.

Nu återstår bara ett hus i backen, innan vi avslutar vår promenad uppe vid krönet – övriga fastigheter har kommit till betydligt senare – nämligen kyrkvaktmästare Källs hus Liljeholmen (Docklidsv. 25) tillkommet i början av 1900-talet. Jag borde också här nämna Ebeneserkapellet, byggt 1912 alldeles ovanför Liljeholmen, och förevisat i en utomordentlig arbetsbild av Oskar Jarén. Njut av bilden som ni hittar på sidan 108 i min bok *Frinnaryd i Småland. Bygdefotografen Oskar Jaréns värld.*

Henry Sjöstrand

LIEKURSEN

Man säger ju oftast att det inte är fel på skaftet utan den som håller i det. När det gäller lieslätter är det nog faktiskt så att det kan vara fel på utrustningen i lika hög grad som på den som slår. Många tycker att de inte kan slå med lie och det beror allt för ofta på att lien inte är anpassad och slipad som den ska. För att avhjälpa detta höll vi en kurs på hembygdsgården två måndagar i juli. Lien är ett enkelt redskap men ändå finns mycket att hålla reda på för att den ska fungera lätt och bra.

Intresserade lyssnare är fr. v. Stig Gustavsson, Georg Sunbring, Lars-Åke Davidsson, Alexandra Davidsson, Krister Tällgård och Magnus Ljunggren. Steinar Hansen saknas på bilden.

Dessutom finns det en massa termer att hålla reda på för att underlätta samtalet mellan dem som slår vilket lika gärna kan vara en kvinna som en man. Förutom att lien ska vara vass ska den även vara av rätt storlek, orvet av rätt längd och vinklarna mellan lie/orv och lie/mark var rätt inställda.

För att slipa en lie används **slipsten** eller **sänna**. Man ska sträva efter att få en jämn och sammanhängande yta utan fasetter på eggen och den bör vara lite bredare på undersidan, ca 5 mm, än på översidan, ca 3mm. När man fått till en bra egg håller man skärpan på den med **vispestickan**. Orvet ska vara så långt att när man ställer lien på ryggen ska man ha den vänstra knaggen i armhålan. Den högra knaggen ska sitta ungefär en axelbredd ifrån den vänstra, man bör alltså ha sitt eget orv eller låna av en jämnstor person.

Ungdomen får representeras av Magnus och Alexandra.

Skärvinkel kallas vinkeln mellan lie och orv. Den ska vara inställd så att liens spets och eggens innerkant är lika långt från orvets ände. Om vinkeln är för liten kommer lien inte skära och är den för stor kommer den ta för mycket. Är gräset glest kan lien överställas lite men detta är finlir för den riktige fantasten.

Någon vecka efter kursen. Trötta slättergubbar i Majmålen.

För att lien inte ska gå i marken behöver den balanseras. Balansen är spetsens höjd över marken, när högra delen av bladet ligger mot marken. Spetsen bör då vara ca 10 cm över marken. Detta får man till genom att vrida bladet så att spetsen lyfts. Nu har vi bara jordläggningen kvar innan vi kan ge oss ut och slå. Detta är bladets vinkel mot marken. När man håller orvet i en bekväm arbetshöjd ska man kunna stoppa in fingertoppen under eggen, detta för att lyfta eggen en bit från marken.

Jag vet inte om deltagarna håller med mig men när grejerna är i ordning är det ett nöje att slå med lie och den enda kraft som ska gå åt är att flytta lien och gräset från höger till vänster. Hur som helst så var det många slättare som slöt upp på slättern och resultatet blev om inte perfekt så i.a.f. bättre än på länge.

Lars-Erik Ivarsson

TORPARELUNKEN – "FRINNARYDS VASALOPP"

För oss lite äldre frinnarydsbor väcker ordet Torparelunken många trevliga minnen till livs. Vi minns motionsloppet på skidor som arrangerades av Frinnaryds IF för första gången den 13 januari 1969 och sedan ytterligare 8 gånger fram till 1987, då den senaste (och sista?) Torparelunken genomfördes. Ska här försöka ge en bild av loppets historia.

På 1960-talet och början av 1970-talet var snötillgången många år ganska god och därför blev motionslopp på skidor mycket populära. 1968 beslutade den då mycket livaktiga skidsektionen inom Frinnaryds IF att anordna ett sådant lopp, vilket kom att engagera i stort sett hela idrottsföreningen under de år då snötillgången var tillräcklig för att genomföra loppet, som var öppet för alla över 18 år och omfattade 30 kilometers åkning. F.o.m. 1972 fanns också ett kortare spår om 15 km för damer och senare ett om 10 km för juniorer över 15 år. Loppet var ingen tävling, tider togs dock för att de som ville ha intyg för skidlöparmärket kunde få det. Starten för loppet gick på ett gärde väster om kyrkan upp mot Frinnaryds Norrgård och mot Bänarp. Första matkontrollen, med bl.a. blåbärssoppa, saft, kaffe, sockervatten och bullar återfanns vid Ralla efter 12 km.

FIF-kvartetten är mycket nöjd med snötillgången. Fr. v. Kenneth Persson, Gert Karlsson, Göran Karlsson och Ingvar Johansson.

Vidare mot Dagstorp, Tockarp och matkontrollen vid Brunstorp efter 21 km. Därefter vidtog en 9 km lång slinga i området söder om Frinnaryd. Målet fanns vid Frinnaryds Bygdegård, där deltagarna som fullföljt loppet fick en speciell medalj. Fina priser, i huvudsak skänkta av firmor och privatpersoner, lottades ut .

Varför namnet Torparelunken? Jo, av den anledningen att 30-km-slingan passerade många torp och torpruiner och platser där torp en gång funnits, alla namn lyste från skyltar utmed spåret, ex. Rosenlund, Strömslund, Hemmet, Vrån, Bygget, Nystorp, Knölen, Näbbhemmet, Gungsan, Snickarehemmet och Kodön bland många andra.

Under åren 1969-1987 var snötillgången i mitten av januari, då Torparelunken skulle genomföras, tillräcklig under följande nio år (antal startande inom parentes): 1969 (170), 1970 (380), 1972 (430), 1977 (350), 1979 (350), 1980 (400), 1982 (420), 1986 (160) 1987 (170). Deltagarna kom naturligtvis till största delen från Frinnaryd och närliggande orter och städer, men även från mer avlägsna platser, ex Stockholm , Örebro och Hälsingborg.

Så här 40 år efter första loppet kan man fundera över och även glädjas åt att det gick att genomföra för en relativt liten förening med tanke på allt arbete som krävdes:

* En tremilsbana röjdes och gjordes åkbar, små "broar" byggdes, taggtråd och stängsel togs ner (och återställdes efter loppet), många kontakter med markägare var nödvändiga.

* Spårning inför loppet. Fick ofta ske efter arbetsdagens slut i pannlampors sken! Det första året fanns heller ingen snöskoter i föreningens ägo, den innebar senare en betydlig avlastning i spårningsarbetet. All heder åt "spårkommitten" med eldsjälarna Ingvar Johansson och Gert Karlsson i spetsen! Ibland tog de t o m ledigt från ordinarie jobb för att hålla spåren i trim inför "Lunken".

* Ett 70-tal funktionärer i arbete under dagen, bl.a. vid matkontrollerna där varma drycker serverades, ex. ca 170 l blåbärssoppa, och där omkring 800 hembakade bullar gick åt. Där gjorde FIF:s damklubb en imponerande insats!

* Mycket arbete, bl a med planering inför loppet, genomfördes av tävlingskommitten, som under de flesta åren bestod av Ingvar Johansson, Gert Karlsson, Kenneth Persson, Fredrik Starckenberg, Göran Karlsson och Arne Gustavsson.

Två käcka damer på tremilsrundan, Mary Hallberg och Margaretha Kyhlberg.

Som avslutning av den här artikeln vill jag också berätta att då den första och andra Torparelunken ägde rum så genomfördes i FIF:s regi andra stora projekt .1969 byggdes med frivilliga krafter det första elljusspåret om ca 2.5 km med skidstuga och i november samma år startade kampanjen "Fimpa med Frinnaryd". Tider man ser tillbaka på med beundran för alla frinnarydsbor som ställde upp i alla lägen och hjälpte till att göra Frinnaryd känt i vida kretsar.

Arne Gustavsson

"MAJ I BRINKAN" BERÄTTAR

Frinnarydsbo har jag varit sen jag 1923 föddes i Hulu, som min farfar hade köpt. Han var vallonättling och smed. Vi hade nära till Söljen, där vi brukade fiska gädda, abborre och sutare, som var tjock och slemmig och otäck att ta i. Vi brukade äta den inkokt, aldrig stekt, och det var väldigt gott. Jag började skolan 1930 och gick då för Viola Hjälm Dahl. Vägen till skolan var 5 – 6 km. Det var till att gå. Cykel fick jag först i sjätte klass. Hade vi tur kunde vi "lifta" med hästskjutsen, som körde mjölk till mejeriet i Frinnaryd. Det gällde att komma i tid till skolan; att komma försent var det värsta som kunde hända. Vägen gick över Tockarp till Västanå, där flera barn stötte till. I S. Isaryd kom det barn ifrån Hyltan. Vintertid fick man pulsa i snön och kanske bli blöt ända upp till knäna. Jag hade matsäck med mej, men jag undrar, om inte mjölken frös vintertid. Mormor bodde i Isaryd och ibland stannade jag till där och kunde få lite kräm och mjölk och en smörgås. Jag kommer särskilt ihåg hennes rabatter med fina blommor, flox, liljor och stormhattar. Hon inspirerade mej att själv anlägga prunkande rabatter. Skolan varade mellan 9 och 14. Men med så många kilometer att gå blev det långa dagar. Jag var inte rädd, när det var mörkt, däremot var jag rädd för kor och hästar i hagar. Under min skoltid byggdes den nya skolan. Då fick tvåan och trean gå i missionshuset och kantor Hjälm Dahl hade sin avdelning i gamla skolan, som blev lärarbostad.

Efter 6:an var det så fortsättningsskola. Vi började efter trettondan och gick till 15 februari. Vi läste "Medborgarkunskap", alltså vad en god medborgare skulle kunna, t.ex. att fylla i blanketter. Så småningom blev det också dags för skolkök. Jag hade på det hela taget en bra skolgång.

*Klass 3 – 4 år 1932. Lärare är Naemi Sjöberg
Jag sitter i rad två nummer två fr. v.*

På hösten 1937 började jag läsa för prästen, (kh. Hulthén) som konfirmationsläsningen kallades. 1 april kom komminister Franzén Samtidigt började skolkökskursen i lilla salen i missionshuset. Där fanns en gammaldags vedspis och jag minns att vi varje lördag fick ta bort och skura alla spisingarna.

Hemma fick alla barn hjälpa till så gott det gick. Jag fick t.ex. hämta hem korna för mjölkning. Jag blev väl inte tvingad att mjölka, men lärde mej det i alla fall. Vi hade kor, grisar och höns. Jag gav mej aldrig ut för att "tjäna", utan jag och min bror hjälpte till hemma. Kanske jag hjälpte till lite hos Elsa i Tockarp, när barnen där var små. Under tre månader arbetade jag på Badhotellet i Tranås. Det var en form av utbildning i hushållsarbete, som var lärorikt och mycket roligt. Framförallt var det roligt att träffa flickor både från bygden och från Östergötland. Det hörde också till att jag skulle lära mej sömnad. Det skedde i Frinaryd hos en sömmerska, som hette Hildur Watz.

Några politiska ungdomsföreningar var jag aldrig med i. Däremot gick jag efter konfirmationen med i ungdomskretsen inom kyrkan. Vi samlades uppe på hallen i prästgården. Sommartid avslutade vi träffarna med tidebön i kyrkan. En annan sed, som stått sig genom åren är luciafirandet i kyrkans regi. 1938 blev jag utsedd till Frinaryds första lucia. Det var Sven Franzén som introducerade luciafirandet.

Tärnor och stjärngossar var: Greta och Ulla Göransson, Ingrid Josefsson, Valborg Engkvist, Tora och Erna Hjälmdahl, Margit och Kerstin Johansson, Ingrid Rosell, Ingalill Fransson, Ulla Ekvall och Lars-Olof Franzén

Som oftast var fallet, ställde man till med julbjudningar. Det var vanligt att familjerna besökte varandra efter jul. Ungdomen ordnade själva med sina bjudningar.

Numera nöjer jag mej med att pyssla med mina inomhusväxter.

Mina stora intressen har varit och är fortfarande blomsterodlingar, särskilt tulpaner. Sången har legat mej varmt om hjärtat och jag har deltagit i Frinaryds kyrkokör.

Maj Göransson

NÅGRA MINNEN FRÅN MIN SKOLTID

Jag är född och uppväxt i Sunhult som då var ett samhälle med många samhällsfunktioner. Det fanns två speceriaffärer, en mjölk- och charkuteri-affär, poststation, två bensinmackar med bilverkstad och café och på den tiden ett ganska stort sågverk. Och så Vintergården som numera heter Brunnsgården.

Elever i klass 1 och 2 med läraren Märta Gustavsson.

Främre raden fr. v.: Hans Axelsson, Georg Sunbring, Lars Bunne, Rune Andersson, Monica Gustavsson, Eva Nilsson, Inger Davidsson, Yvonne Fasth.

Bakre raden fr. v.: Arne Jakobsson, Gunnar Petersson, Lennart Eckerberg, Jan Gustavsson, Göran Ydrestrand, Kent Nilsson och Lars-Åke Jansson

1953 började jag småskolan, som det då hette. Vi var 8 elever i ettan och gick ihop med tvåan i samma sal, vi hade Märta Gustavsson som lärare. Folkskolan omfattade klasserna 3 – 6, det var fyra klasser i varje sal. Lärare var Axel Molid. Skolan hade centralvärme med en vedpanna placerad mellan dörrarna till resp. klassrum. Det var elever i klass 3 – 6 som byttes vid att elda i pannan och bära in ved från vedboden, som även innehöll utedass. Det vilade ett stort ansvar på dessa, så att det inte blev kallt i skolan. Det är nog uteslutet att ha det så i dagens skolor!!

Ett av de många minnen jag har, var när det kom en sjuksköterska, som skulle ge oss en spruta. Vi blev uppskrämda av de äldre att det gjorde jätteont. Så jag och en kompis sprang och gömde oss i vedboden, tills hon hade åkt. Men hon kom till-

baka vid ett senare tillfälle, och då kom vi inte undan.

När vi började i trean, blev det fyra klasser i en sal. Undervisningen kanske inte blev så bra. Jag minns, att vi hade en läxa om hästen, och när det var dags för förhör var lektionen slut. Då sa lärare, att vi tar det nästa gång. Detta upprepades flera gånger. När vi skulle börja i fyran, hade rektorn kommit på, att undervisningen inte kunde gå till så. Därför började samarbetet med Frinnaryds skola och då fick vi en egen lärare i klassen.

När skolan var slut, fick fantasin bestämma vad vi skulle göra, för då fanns det inte mycket aktiviteter på fritiden, det blev lite olika saker alltefter årstiden. På våren, när bäckarna började porla, dämde vi upp små dammar och byggde vattenhjul. När det blev lite varmare tog vi cykeln till "Ralleplan" och där samlades bygdens ungdom och spelade fotboll. Ralleplan var en liten åker, som låg i dalgången bakom Ängstugan. På vintern blev det en del skidåkning, och när isen på Söljen bar, blev det skridskoåkning och hockeyspel. När det kom snö, så var det att skotta en plan för hand innan det blev något hockeyspel. Lite skillnad mot nu, när det spolats en plan, och när det snöat kommer snöplogen och plogar bort snön.

Den enda återkommande aktiviteten i samhället var juniorföreningen i Missionshuset på fredagskvällarna, där man fick börja, när man var tolv. Där samlades de flesta ungdomarna och hade roligt tillsammans.

50 år senare lär jag mig allt om lieslätter.

Georg Sunbring

EPISODER FRÅN MIN BARNDOM

När jag var liten ägnade pappa sig åt att måla, skulptera och fylla vårt stenparti med vackra växter samtidigt som han var kommunstyrelsens ordförande i Frinaryd. Promenaden till dammen. Många gäster kom från Brunnsgården för att titta på vår trädgård. Jag minns, att jag ensam i femårsåldern tog emot några besökare. När vi tittat färdigt på stenpartiet föreslog jag, att vi skulle gå bort till den näckrosdamm, som då fanns en bit bort. Samtliga följde med tills vi skulle kliva över staketet vid trädgårdens slut. Bara två vågade följa den lilla guiden vidare. Efter fem minuters ytterligare promenad fick de två tålmodiga gästerna sin belöning. Vid skogskanten ner mot gölen låg verkligen en damm med de mest underbara röda näckrosor. Min pappa hade byggt dammen för att odla näckrosor till försäljning. Döm om deras förvåning!

Fotot är från 1932. T. H. Freyland sitter med fötterna i sin kära näckrosdamm, Jag – hans lilla dotter kramar honom.

Mjölkningsdags

Det fattades jämnåriga kamrater att leka med. Jag umgicks mest med arrendatorns vuxna barn,

Elsa, Bror och Erik. Jag hade sett, hur Elsa mjölkade. En eftermiddag tog jag min leksaksspann och gick ner till kossorna. Nere vid bäcken satte jag mig under en av kossorna och fyllde spannen med mjölk. Elsa blev sedan sparkad av kossan på kvällen vid den ordinarie mjölkningen.

”Ho ble där”

Erik räddade mig ur källan nere i backen. Jag och dockan Sada var ute och gick i markerna. Tjuren kom och jag försökte rädda mig innanför stängslet till källan. Jag ramlade i, men Erik kom till min hjälp. När han kom hem med en dyblöt unge till mamma, sa jag: ”Sada ho ble där”. Det var så man pratade på den tiden.

Lerkrukor och elstötar och dammkoll

Jag har många fina minnen från åren hos Molid i Sunhults skola. Jag minns när vi gjorde lerkrukor nere vid sjön. Den som lyckades bäst fick en chokladkaka i pris, en sån där med nötter och genomskinlig plast.

En fysiklektion glömmar jag inte. Molid drog in oss i ett rum under trappan, där det var mörkt. Där hade han nån sorts utrustning, som han använde till att ge oss obehagliga elstötar med. På grund av detta är jag försiktig med elstängsel.

Vår lärare var mån om att roa oss. En gång berättade han om ett telefonsamtal, som handlade om jakt. För att komma fort fram i växeln var det bara att säga: ”Det gäller livet”.

Han tipsade oss om hur man kollar städning genom att ställa sig på en stol och stryka med handen längs listen över dörren. Där torde det ligga damm kvar. Min stackars klasskamrat Karola Malm tog honom på orden och prövade en julafton, då familjen var på besök hos farfar. Dennes ordentliga hushållerska blev ledsen, och det hela slutade med att Karola fick stryk. Inte var detta Molids mening.

Den kramande boan

Ett ambulering Zoo besökte Sunhults skola en vårdag. Jag ryser när jag tänker på boaormen ringlad omkring skötaren. Vi klappade den kalla besten. Det var ute på skolgården. Senare fick jag höra, att Molid varit nära att råka illa ut. Man var inne i skolsalen på rasten. Molid ville pröva hur

det var att ha ormen omkring sig. Ingen tänkte på att man stod nära kaminen. Ormen kände sig styrkt och började kramas. I sista minuten fick vår lärare av sig väst och orm.

Den lille tomten

Roligaste minnet är dock en julavslutning, när Molid tog hjälp av sin syster för att bilda en liten tomte sittande på orgeln. Ester, systemern, stod bakom orgeln med kroppen inne i materialrummet. Hennes armar bildade den lille tomtens ben. Tomten berättade allt han visste om oss elever.

Lådan flöt bort

Det här var före stövlarnas tid åtminstone i våra trakter. Min mamma och jag var på väg till sömerskan i Lyckås. Snösmältningen var i full gång. En bäck flöt över vägen på Oskar Franssons mark. Mamma hade tagit med sig två sockerlådor att ha som hjälp för att torrskodda komma över bäcken. Meningen var att vi skulle stå på den ena och flytta den andra växelvis. Mamma lyckades. Men när hon skulle kasta tillbaka lådorna missade hon. Den ena lådan flöt bort.

Ingegerd Eriksson

GAMLA BILDER BERÄTTAR

Gymnaster i Frinnaryd 1946-47 är uppifrån vänster ledaren Sven Adolfsson, Sven Nöjd, Lars Rosell, "Kulis" Ånestam, Gösta Söderholm, Lars Göransson K-E Ström, Ingvar Carlsson, ? Christiansen, Inger Johansson, Ella (från prästgården), Inga-Lill Dahlberg, Erna Hjälmdahl, Gunnel Johansson, Mary Hedström, Ulla Göransson, Berit Larsson, Ulla-Greta Palmqvist (skymd).

1991 togs de första spadtagen på idrottsplanen i Sunhult av Åke Göransson, Stellan Sjögren och Krister Fransson.

Bandyungdomar från Frinnaryd 1991. Matilda Gustavsson, Magnus Fransson, Rickard Wallin, Malin Gustavsson, Marie Göransson, Johan Svensson, Mattias Johansson, Magnus Gustavsson

Harry Svensson har hittat en tjärdal-sten i Socknamon.

FREDRIK STARKENBERG BERÄTTAR

En känd frinnarydsbo med gott minne om hur det var förr i tiden, från 1930-talet och framåt, är Fredrik Starckenberg. Så här berättar han för Sockenbladet.

Min syster Ulla föddes i det numera rivna Haga (i nedre delen av Docklidsvägen). Själv föddes jag år 1926 i Marieborg som min far byggde. Senare flyttade bl.a. Gustav och Elin Persson in där.

Förfäder från Österrike

Nedtecknaren tyckte namnet Starckenberg verka- de taget. Men ingalunda! Det kommer egentligen från Österrike och har en lång historia. Kung Adolf Fredrik var nere i Tyskland och därifrån följde en Magnus Starckenberg med till Stockholm som "skaffare" vid hovet. Det handlade mycket om hästar och hovslageri. En Starckenberg träffade 1786 en hovslagardotter, som hette Sara Gilliam och de bosatte sig i Tockarp. Det låg ett hovslagarboställe strax före Tockarp på den långa raka sträckan. Det sorterade under Smålands husarer och finns nu i Tranås. Denne Starckenberg fick ett stort antal barn, varav en utbildade sig till hovslagare och veterinär. Han kom så småningom tillbaka och övertog pappans tjänst. Han fick 14 barn, och från ett av dessa kommer vår familj. Denne Gustav Starckenberg var revisor eller kassör i kyrkan. Jag har hans namnteckning på ett papper från 1792, där det framgår att kyrkans omsättning var 851 kronor. En av sönerna, Fritz Starckenberg flyttade 1855 till Tranås eller Lövsta, som det då hette. Han blev en av Tranås första köpmän. Han bildade även ett musiksällskap, och en äldre bror blev organist, så musikintresset har funnits tidigare i släkten.

Minnen från barndomen

Mina barndomsminnen är oändligt många. Aktiviteterna runt vårt hus var många. Där fanns kafé och matservering. Jag minns, att "Bullaklas" körde ut bullar på cykel, en verksamhet som uppföljdes av Judit Johansson med bil. Det var liv och rörelse runt Lifströms trädgårdsmästeri och på andra sidan gatan hade Einar Svensson sina lastbilar. Där fanns Roséns speceriaffär och Ernst

Lundberg med sin taxirörelse. Han hade också ett litet lantbruk med kor, höns och grisar. Det var alltså full rulle så fort jag slog upp ögonen på morgonen. Där jag så småningom byggde hade det legat en smedja. Den stora tallen kallas för smea-tallen. När vi grävde grund kom det fram kol och hästskor. Nils Dacke drog fram med sina styrkor på vägen, som fick namnet "Dackelia", som i sin tur blivit Dockliden.

Enastående teknisk utveckling

Skolan i Frinnaryd byggdes 1932 och 1933 började jag i den skolan och gick för Viola och Erik Hjälm Dahl. Efter 6 år i folkskolan följde fortsättnings-skolan strax efter nyår. Det var två korta terminer på vardera sex veckor. Efter skolgången var det bara att ge sig ut i yrkeslivet. Jag fick en hammare och en yxa av far och så fick jag hjälpa till så gott det gick. Jag kan alltså påstå, att jag upplevt både uppgång och fall för Frinnaryds skola. Ingen generation har som vår varit med om en sådan teknisk utveckling. När jag växte hade vi elljus inomhus men inget vatten. Slasken fick man bära ut. Veden fick vi bära in och elda i en vedspis. Ändå var det ett nybyggt hus. Radio och telefon fick vi samtidigt när jag var ungefär 12 år. Man kan undra, hur far som var hantverkare med en liten firma kunde hålla kontakt med omvärlden utan telefon. En gång fick han en liten svarv, som tände intresset för träsvarvning. Det dröjde inte länge förrän han slängde ut den svarven och byggde en egen.

Yrkesvalet inte helt lätt

Att välja yrke var kanske inte så lätt. Jag var tonåring under kriget med begränsningar åt alla håll. Min far hade arbeten på gång och jag kunde hjälpa till på byggerna. Sen hamnade jag som snickare i Tranås och efter lumpen var det dags för rörinstallationer. Resorna runt i trakten kunde bli både många och långa. Jag minns en period, när jag nästan bodde i Tenhult, så mycket jobb hade vi där. T.o.m. i Linderås fick jag ligga över i en drängstuga vid något tillfälle. Då var det ingen att sluta jobbet klockan fem. Jag jobbade till långt fram på natten. Det kunde bli 12 timmars arbetsdag. När jag kom hem till helgen gällde det att hålla sig undan, för det var gott om arbete för en rörmontör. Det handlade inte om reparationer, utan det var helt och hållet nyinstallationer.

När jag nu ser hela buntar av ritningar jag gjorde, fattar jag inte hur tiden räckte till. Men det gick bra och firman (Gillis Fritzell) hade filial med 4 - 5 man i Ödeshög. Om bilen var packad för en planerad resa och telefonen ringde, gällde det att snabbt komma iväg utan att svara. På den tiden fanns ju inte mobiltelefonen. Under min första tid som rörmokare fanns det mycket arbete runt om i trakten. Så småningom sålde jag min rörelse och gjorde på egen hand en värmeinstallation åt Lifström på Frinab, det största arbetet jag någonsin haft. Det gick åt drygt en kilometer rör.

Liv och rörelse i Frinnaryd

Jag nämnde tidigare om skolans uppgång och fall i Frinnaryd. Detta uttryck kan kanske gälla för hela tätorten. Eller vad sägs om följande? Jag minns mitt 30-tal, en tid då tågen stannade 10 - 12 gånger varje dag och ett godståg morgon/kväll växlade vagnar för lastning av trä och cementprodukter.

Det fanns många affärer. Vem kommer inte ihåg Roséns, Sterners, Konsum och fiskhandlare Wilderorth med sin varubil. Rosell hade eget rökeri och varubil. I Charlottendal och Solhem fanns kafé och matservering med utkörning av bröd. Vidare fanns mejeri, skradderi, sadelmakeri och garveri. Det fanns hästakeri och lastbilsåkeri, fröenseri och krukmakeri, trädgårdsmästeriet inte att förglömma.

Ville man vara fin i håret gick man till frisérsalongen för att sedan kröna sig själv och frisyren med en hatt från hattmodisten. Kanske också beklädnadsaffären fick ett besök. Banken hade öppet en dag i veckan, och posten kunde besökas varje dag.

För tvåhjulingar fanns cykelverkstad och för fyrhjulingar bensinmack och bilverkstad. Där fanns mekanisk verkstad och smides-verkstäder, snickerifabrik och möbelfabrik.

Det fanns radio/pappershandel, elaffär telefonstation och brandstation. Inte minst viktiga för samhället var en daglig bussförbindelse med Eksjö samt järnaffär och charkuteriaffär. Minnesgoda läsare kan säkert komma på ännu flera företag i Frinnaryd på 1930-talet.

Musiken och instrumentbyggandet

Så småningom flyttade vi till Solbacka. Jag var då 10 år. Samma jul fick jag min första fiol, förresten den enda jag någonsin fått. Min syster Ulla, som också var musikaliskt intresserad, fick något slags stränginstrument. Fiolen hade Julius i Isaryd byggt. Jag satte igång att träna och när juldagsmorgon glimmade hade jag tagit ut och kunde spela julpsalmen. Övningen måste ha varit en plåga för mina föräldrar. Nån musikskola fanns ju inte på den tiden, jag fick väl några lektioner av kantor Hjälmdahl. Tänk om jag hade fått den hjälp som dagens ungdom får i musikskolan. Vi hade ingen radio utan den första kontakten var, när jag följde med mor och far till baptistförsamlingen, där det spelades tramporgel och gitarr. Axel i Målen spelade fiol, och jag skyller lite på honom att jag också började spela fiol. Jag spelade lite dragspel och sjöng lite solo, när jag var sångledare i Ebeneser. Jag har också prövat på mandolin, då gällde det bara att vara tillräckligt "skakis". Fortfarande kan jag plocka fram sågen och spela en låt.

Så småningom tog arbetet all min tid, och musicerandet fick ligga nere för att åter tas upp. Min far var duktig hantverkare och jag har väl fått lite i arv. Jag tror man får en helt annan känsla för sitt instrument, om man varit med och byggt det från grunden. Därför har jag byggt ett femtontal akustiska instrument. När jag fyllde 75 år hade jag samlat några musiker, som tillsammans med mej spelade en stråkkvartett på mina egenhändigt tillverkade instrument (två violiner, viola och cello). Jag tog kontakt med Mart Hallek i Jönköping, som spelar folkmusik och frågade efter arrangemang. Ring min far, som är musikledare i Rättvik, sa han. Han håller på med sådant. Det kom en lunta på sex låtar för 700 kronor.

En speleman med sin fiol.

Så började det

Hela byggandet började med att jag mötte Knut Sjöström på en gata i Tranås. Du ska va´med och bygga en nyckelharpa. Jag tvekade, men han sa. Vi börjar efter älgjakten. Detta var 1979.

Fredrik bygger både akustiska och elektriska instrument. Den lilla fiolen byggde han när han var tio år.

När Sjöström hade gått bort, fick jag erbjudande att leda en kurs i instrumentbygge. Jag antog utmaningen och vi byggde både nyckelharpor och fioler. Jag har väl byggt ett 15-tal akustiska instrument plus ett 20-tal elektriska.

En kontrabas och tre celli.

Olika konstellationer

På 80-talet tog jag upp spelandet mer på allvar.

Vi var ett 20-tal personer, som samlades på Gillet i Tranås för att spela folkmusik.

Jag träffade vid ett tillfälle en medlem i Ydre Dragspelsklubb. Han tyckte jag skulle vara med där. Så blev det under c:a åtta år. Så dök "Gubbröra" upp. Jag hängde på och vi har nu många spelningar i trakten. Min senaste grupp är "Okta-ven" med 8 - 10 medlemmar från Höglandet.

Fredrik spelar på sin elfiol

Ett fint minne
Mitt starkaste musikminne har jag från N:a Vi kyrka. Jag spelade nyckelharpa och hade plockat ut ett antal stycken som jag tyckte passade ihop med kvällens ämne, som var en minnesgudstjänst efter tsunamikatastrofen. Det var på nyårsdagen, mörkt ute, och c:a 270 levande ljus tända i kyrkan. Det grep mej djupt att stå på läktaren och känna värmen från alla ljusen och fylla denna stora kyrka med toner

Fredrik har också byggt fyra nyckelharpor.

från min egenhändigt byggda nyckelharpa, som passade så bra ihop med ett utmärkt ackompanjering på kyrkorgel. Efteråt kom prästen upp och sa: Jag var trasig förut, men nu är jag hel.

Tänk vad ett enkelt instrument och rätta melodier kan betyda för en trasig människa.

Allan Ganestål

MINNE FRÅN ETT KRIGSBARN.

Året var 1944. Europa hade genomlevt och genomlevde fortfarande ett av världshistoriens värsta krig. Miljoner människor dödades, förföljdes, svält ihjäl, blev hemlösa. Listan kan göras oändlig, men någonstans i allt helvete fanns också människor med vilja att hjälpa och förändra och förbättra Året för förändringen i mitt liv blev 1944. Jag var 7 år. Finland var mycket härjadt av kriget med både tyskar och ryssar inblandade. Fattigdomen och alla problem med bombade bostäder, splittrade familjer, förlorade familjefäder gjorde situationen oerhört svår och många mödrar såg ingen möjlighet att kunna taga hand om sina barn. Därigenom kom historiens största barnförflyttning att äga rum. Jag var ett av dessa ca 72000 barn som kom över Östersjön.

Här är fr.v. syskonen Pauli, Sirkka och Martti vid ankomsten till Hattarp.

Sverige bl.a. hade erbjudit sin hjälp till ett drabbat broderland på olika sätt genom frivilliga militärer, mat-klädförsändelser, mediciner m.m. men också det som sedan har diskuterats mycket

”omhändertagande av krigsbarn” för en kortare eller längre tid. Vålligheten i Sverige var mycket stor och vi var ju många barn som fick möjligheten till denna hjälp. Vi är idag ca 15000 kvar som blivit adopterade eller stannat på annat sätt.

Det var i oktober 1944 som mina två bröder Martti kom att bo på N. Notåsa hos Josef, Tobias och Anna Andersson medan min andre bror Pauli kom att bo hos familjen Sandberg i Brunseryd. Själv kom jag till Helny och Gunnar i Hattarp. Alla tre hade mycket tur som kom till familjer där empati och förståelse fanns för vår situation. Nära grannar blev vi ju också och detta var naturligtvis ett fantastiskt stöd för oss tre, som inte kunde ett enda ord svenska, att vi kunde träffa varandra.

Som sagt kom jag till Hattarp. Allt var så annorlunda - i Kuusamo (pararellt med Haparanda vid ryska gränsen) hade vi inga fruktträd. Jag hade nog aldrig ätit äpplen t.ex. och jag minns hur jag gick under träden i Hattarp och plockade, plockade. Till slut kom jag i alla fall på att under silvergranarna fanns inga äpplen eller päron. Jag minns också min första jul här, tomten kom med klappar, flera stycken och på morgonen väcktes jag tidigt för avfärd i släde till julottan, alla ljusen, sången. Männsikor som log och sjöng och inte verkade vara rädda för att varken synas eller höras. Inga bomplan- ingen verkade ängslig.

Inte behövde jag heller vara rädd för flyplanen som flög över Hattarp - i Finland fanns alltid oron för bombanfall och försök att få skydd. Eftersom jag bodde vid en stor genomfartsväg till Ryssland var vår vardag alltid fylld med soldater som transporterades till olika orter och allt detta skapade naturligtvis en otrygg känsla som ingen mamma i världen kunde dölja. Allt var så tryggt i Sverige och jag kände mig verkligen så tryggt och lyckligt som ett barn som ryckts upp någonsin kan göra. Samtidigt fanns säkert tankarna på dem som fanns kvar i Finland. Omvälvningen var naturligtvis stor för mig men naturligtvis inte alldeles enkel för mina ”nya” föräldrar heller, eftersom vi var lika okunniga i varandras språk men med mycket tålamod och kärlek från min omgivning gick det riktigt bra.

Till våren 1945 började jag i skolan i Siggarp för att komma in med kamrater och hur skolan fungerade. I Finland var jag van vid att vi alltid var många barn. Dels hemma och dels ute i byn, där jag bodde, var vi många barn. Det kunde det kännas lite tyst att vara ensam i Hattarp.

Jag vet att det talats om anpassningssvårigheter för en del familjer och barn och att en del barn kände sig mobbade. Barn kan ju vara grymma mot varandra utan att egentligen förstå hur illa dom gör, och alla finningar måste kanske inte alltid så bra i sina nya familjer och skolor heller, utan längtade hem till Finland och till familjen, och förstod kanske inte alltid varför dom skickats hit utan kände sig mest övergivna av alla.

Själv är jag så oerhört tacksam för jag fick möjligheten att komma till min nya familj och alla nya släktingar som mött mig så bra. Även om jag varit Helny och Gunnars biologiska barn skulle min uppväxt troligen sett likadan ut - jag blev deras barn. Jag hade verkligen tur. Vi brevväxlade ofta med min mamma och Helny och Gunnar berättade för mig hur det var i Finland och jag hade några år senare möjligheten att resa tillbaka, som mina bröder tidigare gjort, men mitt liv hade fallit på plats för mig, och mitt hem var Hattarp och mina föräldrar Helny och Gunnar.

Sirkka Sjögren S. Notåsa

SUNHULTS HÄLSOBRUNN

På hembygdsgdagen 1984 bjöds besökarna på vatten ur två olika källor från Brunnsalongen av Ulla Hermansson och Erik Sjöström

I mitten av 1800-talet startades Sunhults hälsobrunn av fem lantbrukare, som ägde lantbruk i Södra Sunhult. På den tiden rekommenderade ofta doktorerna de som led av järn- och blodbrist att ”dricka brunn”.

I Sunhult fanns en källa med starkt järnhaltigt vatten, vilket ansågs kunna bota dessa och många andra sjukdomar. De som kom för att dricka av det hälsobringande vattnet upplevde oftast en klar förbättring. Det var människor från nära håll, men också en del från övriga landet.

Dricka på plats eller hemma

I brunnsalongen fanns två källor, en med vanligt vatten samt den med det järnrika vattnet. Det var hål i golvet med trappor ned till källorna, dit man kunde gå för att dricka. Det gick också bra att ta med sig vatten hem, om man hellre ville det. Då hälldes det upp i buteljer. Dessa flaskor fick med tiden en mörk beläggning av det järnrika vattnet.

Så här såg brunnsalongen ut i början av 1900-talet.

Även fruarna engagerades

Teodor Freyland var kamrer och skötte det ekonomiska. I början av säsongen, som varade från juni till en bit in i augusti, fick ägarnas fruar hjälpa till att iordningställa de olika lokalerna. Många av bygdens flickor fick under sommaren anställning vid brunnen. De fick arbeta med matlagning och som städerskor, sällskapsdamer och baderskor. Under hela säsongen besöktes Sunhult av ca 200 personer, som kom för att ”dricka brunn”. Dessa gäster besökte järnkällan varje dag, vilket var nödvändigt för att bli frisk.

Man uppförde också ett badhus, där baderskorna kunde erbjuda gästerna bad av olika slag: varmbad, tallstrantbad (de yttersta nya skotten på tallen, även kallat tallstrunt), gyttjebad och ett flertal medicinska bad.

En udda vägbeskrivning

Många av sunhultsborna, både i samhället och på gårdarna runt omkring, tog emot brunnsgästerna. En familj från Stockholm skulle bo hos min moster. De hade från brunnsledningen fått en lite udda vägbeskrivning. De skulle bo ”mitt emot Rydins vedskjul”. Tydligt var det vedskjulet välbekant i Stockholm.

Landåfärd kunde Brunnsgårdens gäster bjudas på. Kusk är Sven Nilsson med Lena Häretun bredvid sig och Dick Andersson på fotsteget. Mikael Andersson är mer intresserad av hästen.

Alla firade midsommar

Under säsongen var midsommarfirandet den stora höjdpunkten. Då samlades mycket folk från när och fjärran. De tog sig dit med hästskjuts, bil eller på annat sätt. Hästarna kunde man se ”parkerade” vid träden lite varstans i samhället. Äldre och yngre, ensamma och hela familjer samlades till midsommardans i brunnsalongen och på planen vid brunnsgården. På midsommardagen anordnades gudstjänster i missionshuset med talare från Alliansmissionen. Då var kyrkan oftast fullsatt.

Ny ägare

1944 köpte och övertog Helfrid Sääf hälsobrunnen. Hon hade tidigare drivit pensionat i Tranås. Annars härstammade hon från Göteborg. Hon fortsatte med verksamheten på sommarmånaderna som tidigare med personal, som var inriktad på gästernas trevnad. En förändring blev det dock, midsommarstången och firandet kring den flyttades till sommarrestaurangen (nuvarande gästgiveriet)

En driftig dam

I byggnaden som i dag är behandlingshem drevs Runebergs pensionat av fru Tjärnström. När det skulle säljas, ville fru Sääf köpa det, men fru Tjärnström var inte villig att sälja till henne. Med hjälp av bulvaner blev fru Sääf ändå till slut ägare av pensionatet. Denna driftiga dam förvärvade ytterligare en verksamhet, pensionat Björkhaga (nuvarande Gamla vägen 45), som ägdes av hennes syster fröken Bergström. Så vid det laget hade Helfrid Sääf full kontroll över hela turistverksamheten i Sunhult. Efter fru Sääf har det varit flera innehavare under korta perioder. Bland dem kan nämnas Per Dahlström och K. Holmer. Den nuvarande ägaren driver verksamheten på ett mycket föredömligt sätt som behandlingshem för bl.a. alkoholskadade.

Förändringar i tiden gör att samhällsbilden idag ser annorlunda ut. Midsommarfirandet t.ex. går till så, att midsommarstången kläs på Hermanssons loge. Därifrån har den flyttats genom samhället till hembygdsgården, där den rests. Samhällsborna, unga och äldre, brukar flitigt delta i dansen.

Bengt Sunbring

Frinnaryds Hembygdsförening bokslut 2009

RESULTATRÄKNING

	Intäkter		Kostnader	
	2009	2008	2009	2008
Drift			35 344,50	35 314,00
Underhåll			7 471,00	7 206,00
Inköp inventarier			45 325,00	9 125,00
Handikapptoalett				1 908,00
Medlemsavgifter	12 170,00	11 940,00		
Hyrer	4 500,00	5 100,00		
Försäljning böcker	720,00	995,00		
Sockenbladet	10 400,00	8 200,00	15 543,50	12 436,00
Årsmöte			1 203,00	1 400,50
Avg hembygdsförb.			3 610,00	3 536,00
Loppmarknad	48 965,00	46 570,00	17 107,00	16 700,50
Slätteräng	6 100,00	6 100,00	3 972,00	3 792,00
Julmarknad	21 877,00	19 875,00	5 469,00	5 216,00
Brasafton	401,00			430,00
Försäkringar			6 400,00	6 400,00
Gåvor o övr ers.	29 498,40	1 680,00		1 500,00
Summa intäkter	134 631,40	100 460,00		
Summa kostnader			141 445,00	104 964,00

ÅRETS RESULTAT - **6 813,60** - **4 504,00**

Utdelning Fond **22 920,70** 8 299,15

BALANSRÄKNING

	2009-12-31	2008-12-31
Kassa	4,00	619,00
Bank	28 839,09	35 037,69
Östgöta Enskilda Fond (ansk värde)	403 331,25	380 410,55
Värdeavvikelse Fond	57 051,69	- 37 260,70
SUMMA TILLGÅNGAR	489 226,03	378 806,54
EGET KAPITAL		
Balanserat resultat	173 829,68	235 619,14
Utdelning Ö E Fond	11 433,30	4 564,15
Årets resultat	- 6 813,60	10 496,00
Årets förändring	94 312,39	- 76 849,61
Summa eget kapital	272 761,77	173 829,68
Huberts fond	141 075,20	133 197,80
Nedbyns fond	75 389,06	71 779,06
SUMMA TOTALT EGET KAPITAL	489 226,03	378 806,54

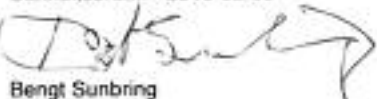
REVISIONSBERÄTTELSE

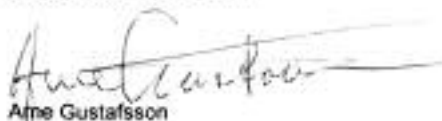
Räkenskaperna är av oss granskade utan anmärkning. Inkomster och utgifter är styrkta med verifikationer

Föreningens försäkringar är kontrollerade.

Vi föreslår styrelse och kassör full och tacksam ansvarsfrihet för år 2009

Sunhultsbrunn 2010-02-09

Bengt Sunbring

Arne Gustafsson

ÅRSBERÄTTELSE FÖR 2009.

Styrelsen för Frinnaryds Hembygdsförening får härmed lämna följande **årsberättelse** för 2009.

Styrelsen har under året bestått av Elisabeth Ganestål, ordf., Krister Tällgård, v. ordf., Kerstin Lood, kassör, Harald Runnestad, sekr. samt ledamöterna Ingrid Ericsson, Gert Karlsson, Stig Gustavsson, Lars-Åke Davidsson, Hans-Åke Björklund och Magnus Ljunggren. Styrelsen har under året haft fem **sammankomster**.

Medlemsantalet var vid årets slut 391 personer.

Årsmöte hölls i Hembygdsgården den 2 april med musikunderhållning av Kerstie Malgeryd och Gustav Hellgren. Vid förhandlingarna togs ett beslut att höja **årsavgiften** till **50 kr/person**. Efter förhandlingarna bjöd föreningen traditionellt på **kaffe vid brasan** i storstugan.

Sedvanligt **vårstädade** vi hembygdsparken och några frivilliga ställde upp en dag för **underhållsarbete** av byggnaderna.

Midssommarfesten med Byalaget som arrangör firades som vanligt i Hembygdsparken.

Föreningen var **medarrangör vid Hembygdsgården** i Marbäck samt vid det ekumeniska logmötet i Hembygdsgården.

Slätterängen i Majmålen fick sin sedvanliga upprustning av **fagning och slätter**. En nyhet för året var **slätterkursen**, som Lars-Erik Ivarsson höll i (se artikel).

De stora begivenheterna under året är **lopp- resp. julmarknad**, som lockar många intresserade och som ger föreningen ett gott tillskott till kassan. Julmarknadens ostauktion slog i år rekord (330 kr/kg).

Under året har föreningen investerat i en ny **åkgreasklippare**, iordningställt lekparken med fallsand samt installerat en **luftvärmepump**. Här kom föreningens kapital/fonder väl till pass.

En vacker vårdag i mitten på maj utsattes hembygdsparken för en storinvasion. Det var kommunens alla fritidsbarn, som hade förlagt sin **vårutflykt** till parken. Man lekte, grillade och trivdes på alla sätt. En lyckad dag enligt både ledare och barn.

Till sist får föreningen **tacka alla**, som med gåvor och goda arbetsinsatser bidragit till ännu ett lyckat år för Frinnaryds Hembygdsförening.

Styrelsen

TILL VÅRA MEDLEMMAR

Styrelsen hoppas att årets upplaga av Sockenbladet ska glädja er och **hälsar såväl gamla som nya medlemmar välkomna** i vår förening. Idéer samt gamla foton och kort är alltid välkomna till redaktionen.

Föreningen har under året fått **en gåva från den nedlagda fotoklubben i Frinnaryd**. 1 173 kr har satts in på Huberts fond. Föreningen tackar för gåvan. Ordföranden hoppas att under våren ha vår gamla stenmangel i funktion. Då är ni **välkomna att mangla ert linneförråd enligt gammalt bruk**. Ring Elisabeth 0140/21060.

KALLELSE

Vi kallar härmed våra medlemmar till årsmötet den 8 april kl. 19.00

Höglandets Fornminnesförening informerar och vi bjuder på kaffe.

VÄLKOMNA!! Styrelsen

NU KOMMER ETT VIKTIGT OBS!!

Årsmötet 2009 tog beslutet att höja medlemsavgiften till 50 kronor per person och år fr.o.m 2010. Detta bl.a för att kommunens hembygdsföreningar bör ha lika stora årsavgifter.

Medlemsavgiften, 50 kr. kan betalas via bankgiro 5644-6347 eller till Gert Karlsson 0140-201 05 och Kerstin Lood 0140-210 98.

Men snälla ni!! Glöm inte namn och adress på talongen.

Varmt välkomna till ett nytt trivsamt år i vår förening.

line

Collection Sweden

tfn. 0140-212 76 • 0380-400 33
Butiken Gränna 0390-412 88

www.linecollection.se

Värderar • Förmedlar • Auktionerar

Storgatan 50. Aneby 0380-45005
www.lennings.com

PB BYGG

PELLE BÄCK BYGG AB

**Ombyggnad • Tillbyggnad
Renovering**

Tel. 0140-107 86

Mobiltel. 070-604 20 38 • Fax 0140-149 00
Idrottsgatan 8, 573 41 TRANÅS

Bosses El

Ljud Ljus

Teknik

Lövgatan 1
578 74 Frinnaryd

Tel. 0140-20012
070-587 28 39

Elservice

Lennarts Elservice efterträdare

Nyinstallationer, Reparationer av Bostad,
Industri och Lantgårdsinstallationer

LUNCHSTOPPET

Koppargatan • 0140-135 40

Öppet: måndag-fredag kl. 12.00 - 13.30

Ulles Hörna

Öppetider: Mån - Tis: 14.00-18.00

Onsdagar: Stängt

Tors - Lörd: 10.00-14.00

Tel. 0140-567 05

Falkgatan 7, Tranås

Välkommen till

Krukmakare

Laila Bülow-Mattsson

Blå Pumpen Hantverk

Storgatan 49, 573 32 Tranås

Tel. 0140-185 22

Öppetider: Tisd-Fre. 10-18 • Lör. 10-14

www.lailabulowmattsson.se

www.oeb.se

Är du Försiktig, Balanserad eller Offensiv?

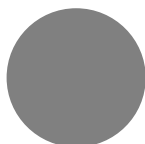
Börja månadsspara i våra fond-i-fonder!

Försiktig
30% aktiefonder
70% räntefonder

Balanserad
50% aktiefonder
50% räntefonder

Offensiv
100% aktiefonder

Telefon
0140-74 00 00

Östgöta Enskilda Bank

en del av Danske Bank

Historisk avkastning är ingen garanti för framtida avkastning. De pengar som placeras i fonder kan både öka och minska i värde och det är inte säkert att du får tillbaka hela det insatta kapitalet.

Hyltans Elektronik Service John Moberg

Service på radio, TV, video,
paraboler,
TV-antennerna Alla märken
Uppsättning av
paraboler & TV-antennerna

**Nytt och begagnat
till bra priser**

Hyltan
Frinnaryd
Tel/Fax 0140-200 48

SALONG 34-AN

BIRGITTA LILJA

TRANÅSVÄGEN 14
573 73 SUNHULTSBRUNN
TEL. 0140-21133
070-3437853

colorama

COLORAMA ANEBY, KÖPMANGATAN 7, TELEFON 0380- 400 56
SVENS FÄRGHALL AB WWW.COLORAMA.SE

Hullaryds Handelsträdgård

Snittblommor • Krukväxter • Binderier
Tel. 0140-220 08

ICA Supermarket

ANEBY • Tel. 0380-400 11, 415 10

ÖPPETTIDER:	
MÅN-FRE	9-21
LÖRDAG	9-18
SÖNDAG	10-18

Lennarts

Klipp o. Fön

Tidsbeställning

Nygatan 29, TRANÅS
Tel. 0140-160 58

Kvalité & Certifiering
enligt 9001

Kvalité & Miljöcertifiering
enligt 14001

Tel. Aneby 0380-413 00
Mobitel. Peter 070-551 94 77
Mobitel. Hampus 070-291 94 77

Offererar, installerar, reparerar allt inom el.

Mörcks Grävservi-
ce
070-510 48 55

KANONADEN

ENTREPRENAD

Mobil. 070-666 27 38

Box 13, 573 21 TRANÅS

colorama

Storgatan 36 Tranås Tel 0140-38 54 00

Närserv.kontor, Aneby
Tel. 0380-411 90

Stig-Göran Hyltbring, Distriktsombud
Tel. 0140-240 21
Biltel. 070-69 25 288

 BroKonsult AB

i Växjö

Kungsgatan 13 B • 352 31 VÄXJÖ

Projektering väg, bro och markarbeten

Jan-Olof Göransson, Slättergatan 12 573 38 Tranås
Tel. 0707-48 59 96 / 0140-159 96

HULLARYDS BILSERVICE

Hullaryd, Aneby • 578 91 ANEBY
Tel. 0140-220 10 • Jourtel. 070-545 77 68

Email: hullarydsbilservice.se

**Vi släcker 2:or.
Vi utför fyrhjulsinställning.**

Jan Wilhelmsson, 070-395 11 59

DIN BYGGHANDEL i ANEBY

Byggmaterial - Verktyg - Förnödenheter - Beslag
Stor sortering av trädgårdsartiklar och gödning

**AGA
GAS
GASOL**

/OPTIMERA/

www.optimera.se

ANEBY Tel 0380-584 600

Öppet: Månd - Fred 6.30-18.00. Lörd 9.00-13.00

**EGEN
TURBIL**

Auktionser

Vi erbjuder dig en helhetslösning
med låga provisjonskostnader!

- # Försäljning/värdering av hela hem/dödsbon.
- # Sortering/packning/hämtning.
- # Grov-finstädning kan ombesörjas.

Kontakta oss för vidare information.

AJ Auktions & Mäklartjänst
HB

*Stockabäcks massage
& friskvård*

Marie-Louise Kyhlberg, Certifierad massageterapeut
Stockabäck, Furulid 1. 573 97 Tranås
E-post: marielouisekyhlberg@telia.com
Bostaden: 0140-202 11 Mobil: 070-256 7127

Swedbank

Alltid välkommen till oss!

Tranås 0140-575 00 • Aneby 0380-806 60

TVÄTTCENTER

I FRINNARYD AB TUFF-Duken

VI TVÄTTAR ALLT ÅT ALLA - PRIVATPERSONER - INDUSTRI - SERVICE
TEL 0140-20100 - FAX 0140-20303 - WWW.TVATTCENTER.SE

SUNHULTS GÄSTGIVERI

— Hotell Restaurang —

Bygatan 16, Sunhultsbrunn Tel. 0140-211 00, 070-324 14 30.

ÖPPETTIDER

VINTER: Månd-Tisd Stängt, Onsd, Torsd, Sönd. 11.00–20.00, Fred-Lörd-Helger 11.00–22.00.

SOMMARTID: Öppet alla dagar.

— Vi tar även beställningar —

BALTICUM FRINAB

En av sveriges ledande

CONTAINER tillverkare

Tel. 0140-202 90 vxl.

Frinnaryds Hembygdsförening

B-FÖRENINGSBREV

ANEBY BIBLIOTEK

Köpmansgatan 2 • Tel. 0380-462 45

ÖPPETTIDER:

Måndag 10-13 – 14-19

Tisdag 10-13 – 14-17

Onsdag 10-13 – 14-17

Torsdag 14-19 (öppet för tidningsläsning från kl 10)

Fredag 10-15

Biblioteken i Hullaryd tisdag 18-20. Frinnaryd onsdag 17-19.

Vår bibliotekskatalog finns nu på internet, kontakta huvudbiblioteket för en pinkod.

Smålandsvägen 6 573 97 TRANÅS Tel. 0140-500 37 Fax. 0140-500 39

En lokal för dig? Frinnaryds Bygdegård

Möjligheternas hus: Bygdegården hyrs ut till olika ändamål

T.ex. Bröllop, dans och sammanträden.
Har Du speciella önskemål försöker vi även lösa dessa.

För bokning och närmare information kontakta
Ann-Catrine Lindström tel: 0140-201 56.

info@frinnarydsbygdegard.se
www.frinnarydsbygdegard.se

0140-200 68 • 070-679 66 94
Tomas 070-320 33 00

ANEBY TIMBER

www.anebytimber.com

Tel. 0140-230 90 • Fax 0140-230 77

Din kompletta samarbetspartner när det gäller timmerhus!

När det gäller rör

Nyinstallationer • Reparationer

Peter Bohman

Aneby

Fax: 0380-451 54

Mobil

070-203 75 48